

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHI SHAXSI VA SHAXS RIVOJLANISHI

Termiz Iqtisodiyot va Servis universiteti

Quvondiqova Ozoda Abdusattor qizi

6.24 guruh talabasi

Annotatsiya

Mazkur ishda boshlang'ich sinf o'quvchisining shaxs sifatida shakllanishi va rivojlanish jarayoni pedagogik hamda psixologik jihatdan yoritilgan. Unda shaxs tushunchasi, shaxs rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar — irsiyat, muhit, ta'lim va tarbiyaning o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, boshlang'ich ta'lim davrida o'quvchilarning bilish jarayonlari, ijtimoiy faolligi, axloqiy-irodaviy sifatlari va individual xususiyatlarining rivojlanishi masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Ishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar va ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etish yo'llari ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich sinf o'quvchisi, shaxs, shaxs rivojlanishi, ta'lim, tarbiya, ijtimoiylashuv, individual xususiyatlar, psixologik rivojlanish, pedagogik omillar.

Bugungi kunda ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosiy ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchi shaxsining shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki aynan shu davrda bolaning aqliy, axloqiy, ijtimoiy, hissiy hamda jismoniy rivojlanishi faol kechadi. Boshlang'ich sinf o'quvchisi shaxsining rivojlanishi ta'lim-tarbiya jarayoni, oilaviy muhit, ijtimoiy munosabatlar va individual xususiyatlar bilan chambarchas bog'liqdir.

Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchisi shaxsining mohiyati, uning rivojlanish bosqichlari, psixologik-pedagogik xususiyatlari, shaxs rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar hamda o'qituvchining roli ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi.

SHAXS TUSHUNCHASI VA UNING PEDAGOGIK MAZMUNI

Shaxs tushunchasining ilmiy talqini

“Shaxs” tushunchasi falsafa, psixologiya va pedagogika fanlarida turlicha talqin etiladi. Pedagogik nuqtayi nazardan shaxs — bu ijtimoiy munosabatlar jarayonida shakllanadigan, ongli faoliyat olib boruvchi, o‘z xulq-atvori va faoliyatini boshqara oladigan insondir.

Shaxs biologik mavjudot sifatida tug‘iladi, ammo ijtimoiy muhit, ta’lim va tarbiya ta’sirida shaxs sifatida kamol topadi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchisi shaxsining rivojlanishida maktab muhitining o‘rni beqiyosdir.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchisining shaxs sifatida shakllanishi

Boshlang‘ich sinf o‘quvchisi 6–10 yosh oralig‘ida bo‘lib, bu davr shaxs rivojlanishining muhim bosqichi hisoblanadi. Ushbu yosh davrida:

O‘quv faoliyati yetakchi faoliyatga aylanadi;

Ijtimoiy rollar shakllana boshlaydi;

Mas’uliyat hissi rivojlanadi;

O‘z-o‘zini baholash shakllanadi.

BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHISI SHAXSINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Aqliy rivojlanish

Boshlang‘ich sinf yoshidagi bolalarda tafakkur asosan aniq-obrazli xarakterga ega bo‘lib, asta-sekin mantiqiy tafakkur rivojlanadi. Ular:

Taqqoslash;

Tahlil va sintez;

Umumlashtirish;

Xulosa chiqarish ko'nikmalarini egallay boshlaydilar.

Hissiy-irodaviy rivojlanish

Bu yoshda bolalar hissiyotlarga boy bo'lib, ularning kayfiyati tez o'zgaruvchan bo'ladi. O'qituvchining mehribonligi, qo'llab-quvvatlashi bolada ijobiy hissiy holatni shakllantiradi. Irodaviy sifatlar — sabr-toqat, qat'iyat, mustaqillik asta-sekin rivojlanadi.

Ijtimoiy rivojlanish

Boshlang'ich sinf o'quvchisi jamoada ishlashni, sinfdoshlari bilan muloqot qilishni o'rganadi. Bu jarayonda:

Do'stlik;

O'zaro yordam;

Intizom;

Ijtimoiy me'yorlarga rioya qilish kabi sifatlar shakllanadi.

SHAXS RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR

Oila muhiti

Oila shaxs rivojlanishining birinchi va eng muhim omilidir. Oiladagi mehr-muhabbat, tarbiya uslubi, ota-onaning o'zaro munosabati bolaning shaxs sifatida shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ta'lim va tarbiya jarayoni

Maktabda tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchi shaxsining har tomonlama rivojlanishiga xizmat qilishi lozim. Darslarning mazmunli, qiziqarli va interfaol metodlar asosida tashkil etilishi shaxs rivojlanishini ta'minlaydi.

Ijtimoiy muhit

O'quvchining yashash muhiti, ommaviy axborot vositalari, tengdoshlar bilan munosabatlari ham shaxs rivojlanishiga ta'sir etadi.

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QITUVCHINING ROLI

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi o'quvchi shaxsini shakllantiruvchi asosiy shaxs hisoblanadi. O'qituvchi:

Pedagogik mahoratga ega bo'lishi;

Har bir o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olishi;

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limni amalga oshirishi lozim.

O'qituvchining adolatli, talabchan va mehribon bo'lishi o'quvchi shaxsida ijobiy sifatlarni shakllantiradi.

SHAXS RIVOJLANISHIDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK YONDASHUVLAR

Bugungi kunda boshlang'ich ta'limda:

Kompetensiyaviy yondashuv;

Innovatsion pedagogik texnologiyalar;

Interfaol metodlar keng qo'llanilmoqda. Bu usullar o'quvchi shaxsining mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'quvchisi shaxsining rivojlanishi murakkab va uzluksiz jarayon bo'lib, u ta'lim, tarbiya, ijtimoiy muhit va individual xususiyatlar bilan chambarchas bog'liqdir. Boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish kelgusida barkamol, ma'naviy yetuk va raqobatbardosh shaxsni shakllantirishning muhim asosi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Davletshin M.G. Yosh va pedagogik psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2012.
3. Qodirova F.R., Toshpo'latova Sh.Q. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2016.
4. Vygotskiy L.S. Bola psixik rivojlanishining muammolari. – Moskva, 2005.
5. Abdullaeva Sh.A. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: O'zbekiston, 2018.
6. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.